

1) INNLEDNING

“Da følte jeg meg som født på nytt” “Da brøt jeg igjennom”

Slik uttrykker Martin Luther sin opplevelse da han rundt 1518 kom til klarhet i spørsmålet om lov og evangelium. Det skjedde mye med reformasjonen i Tyskland og etter hvert i hele Europa. Bibelen ble oversatt til tysk av Luther og ble dermed folkelesning, det ble tatt et oppgjør med mange av den katolske kirkes læresetninger, vi fikk mange av de viktige trosbekjennelsene våre m.m.

Men det er likevel grunn til å merke seg at det viktigste som skjedde ved reformasjonen var at man igjen lærte å skille riktig mellom lov og evangelium i Bibelen.

Den som skal forstå Bibelen og finne de skatter som ligger der, den trenger en lykt for å finne frem. Denne lykten er “lov og evangelium”. Det viktigste ved reformasjonen var at Luther gjenoppdaget de “nøkler” som alle trenger for å forstå Bibelens budskap riktig. Vi trenger “3 D – briller” for å se en film i 3 D. Likedan trenger vi “briller” for å forstå Bibelen. Det er bare ett “brillepar” som gir oss en riktig forståelse av Guds ord, det er å skjelne rett mellom lov og evangelium i Guds ord. Det hevdes at Luther har sagt at den som kan skjelne rett mellom lov og evangelium med rette kan kalle seg sann teolog.

“Fordi forskjellen mellom loven og evangeliet er et særdeles herlig lys, som tjener til at Guds ord blir rettelig delt og de hellige profeters og apostlers skrifter riktig forklart og forstått, må vi med særlig omhu holde fast på denne forskjellen slik at ikke disse to lærene blir blandet sammen med hverandre, eller at det blir gjort en lov av evangeliet, slik at Kristi fortjeneste blir fordunklet og de engstede samvittigheter berøvet den trøst de ellers har i det hellige evangelium, når det blir forkynt rent og klart, og som de kan holde seg oppe ved i sine verste anfektelser mot lovens skrekk” Konkordieformelen

“Ved siden av Jesu persons salige og dog hemmelighetsfulle vesen er det intet i hele Skriften som det er så salig å ha lært å kjenne som den veldige forskjell på lov og evangelium. For forskjellen på dem er minst like så stor som forskjellen på dag og natt, lys og mørke, liv og død” Olav Valen Sendstad

Det er også viktig å understreke at ingen kan få et rett og bibelsk “gudsbilde” – altså forstå hvem Gud er og hvordan han er – uten å lese Bibelen i lys av lov og evangelium. I “den loviske grøft” får man en kristendom som gir et bilde av Gud som bare streng, i den andre grøften får man et bilde av en Gud som bare er snill og god. Begge deler er like lite bibelsk.

“Synd – nåde” er et ordpar som på mange måter tilsvarer “lov – evangelium”. Det samme med “frelse – fortapelse”. Når forkynnelse har fokus på mennesket synd og den grenseløse nåde Gud gir synderen ved troen på Jesus, når det er fokus på både frelsens og fortapelsens realitet, da vil det også være en bibelsk forståelse av lov/evangelium.

Mange kristne (ikke minst de som har sin bakgrunn i bedehuset) kan kanskje ikke redegjøre teologisk for lov/evangelium. Men den forkynne/undervisning de har hørt har gitt at de har en kristendomsforståelse i “ryggmargen” som er gjennomsyret av en riktig forståelse av dette. . Hvordan en menighet/kirkesamfunn forholder seg til “lov/evangelium” vil prege alle deler av undervisning, forkynne og den enkeltes liv som kristen.

2) BEGREPSFORKLARING – HVA MENES MED “LOVEN” ?

Uttrykket “loven” brukes på flere måter og om flere ting både i Bibelen og i teologien:

- loven er et uttrykk som blir brukt om de 10 bud (2. Mos 20)
- loven blir brukt som et uttrykk på de 5 Mosebøkene (Matt 12,5)
- “loven og profetene” brukes som uttrykk for Det Gamle Testamentet (Matt 11,13 Luk 16,29)

Men når vi snakker om “lov og evangelium” så forstår vi uttrykket “loven” som et samlebegrep for alt det Gud krever av et menneske, og på mange måter er de 10 bud en oppsummering av dette. Kanskje kan vi si det slik:

- **lovens tale = alle ord i Bibelen som taler om hva Gud krever av oss**

- **lovens vei = alle forsøk fra mennesker på å nå frem til Gud (på egen hånd)**

Loven er Guds krav som døder, evangeliet er ordet om nåden som gir troen og dermed livet i Kristus Jesus. Loven og evangeliet går sammen gjennom både det gamle og det nye testamente. Det er Gud som taler i dem begge: Gud anklager og dømmes (det er loven), Gud tilsier syndenes forlatelse og evig liv (det er evangeliet)” C.F. Wisløf

”Ingen forstår hva livet i Gud egentlig består i før han får lys over den sannhet: Gud taler til oss på to måter i sitt ord, ved loven og ved evangeliet” C.F. Wisløf

3) LOV OG EVANGELIUM - TO ULIKE VEIER TIL GUD

Mennesket kan prøve å komme til Gud på to måter (gå to veier). Bare en av dem fører frem.

- **Lovens vei** **mennesket prøver på ulike måter å komme til Gud på egen hånd, man vil gjøre seg fortjent til Guds frelse/nåde med et godt liv, gode gjerninger, bibellesning o.s.v.**
- **Evangeliets veimennesket “kapitulerer” og tar imot frelsen i Jesus ved tro, og kommer slik til Gud uten noe form for egne bidrag/fortjeneste**

I NT finner vi forskjellen mellom lov og evangelium uttrykt på ulike måter

<i>Gal 5,4</i>	-	den som vil frelses ved egne gjerninger (lovens vei) hører ikke Jesus til men er falt ut av nåden
<i>Rom 7,4</i>	-	å være under nåden er å være skilt og død fra loven, med andre ord
<i>Gal 3,12</i>	-	viser oss at tro på Jesus (evangeliet) og troen på egne prestasjoner (loven) ikke går sammen
<i>Rom 3,28 4,5</i>	-	skillet mellom lov/evangelium omtales som skillet mellom tro/gjerninger
<i>Gal 2,16 og Ef 2, 8-9</i>	-	lov og evangelium er to motsatte veier til frelse
<i>Rom 1,17 og Gal 3,11 f.f</i>	-	forskjellen mellom lov og evangelium er to motsatte livsprinsipp, å leve ved å gjøre / å leve ved å tro
<i>Gal 4,22 f.f.</i>	-	her omtales lov og evangelium som to ulike måter å bli “født på”, født etter kjøttet eller født etter ånden (født på nytt Joh 3)
<i>Gal 5,1 f.f.</i>	-	forskjellen mellom lov og evangelium - forskjellen mellom trelldom og frihet

Alle disse bibelavsnittene og mange flere viser oss at det er to måter et menneske kan forholde seg til Gud på:

- Enten å oppfylle Guds lov (oppsummert i de 10 bud) 100 % (loven)
- Eller ta imot Guds frelse i Jesus Kristus helt fri og gratis. (evangeliet)

LOVEN vet bare om en vei til Gud, den fullkomne kjærlighet og lovoppfyllelse. Den som skal komme til Gud må 100 % oppfylle alle hans krav og hele hans lov alltid (Mark 12,30 m.fl.)

EVANGELIET vet bare om en vei til Gud, det er å ta imot den fullkomne frelsen i Jesus Kristus.

“Et menneske blir rettferdig og salig, ikke på grunn av sine gjerninger men på grunn av det Kristus har gjort, mottatt i tro” Rosenius (jfr. også Rom 3, 23-24 Ef 2, 8-9 m.fl.)

4) LOV OG EVANGELIUM – GUDS TO STEMME/TONEFALL

Når Gud taler til oss i sitt ord bruker han ulikt tonefall, alt etter hva han ønsker å gjøre oss oppmerksomme på. Slik lærer Gud oss hvem han er (gir oss et fullstendig og riktig gudsbilde) og han sier oss hva han vil med oss.

a) Når Gud taler til oss gjennom loven

Loven har som oppgave å vise oss Guds hellighet, hans krav, hans vrede i møte med synden og den fortapelse som en synder fortjener. Loven skal vise oss helvete og at vi er skyldig å komme dit. Loven viser meg at Gud er mitt store problem, for jeg har krenket han og skal en dag møte han. Loven viser meg min gjeld ovenfor Gud, mine synder i tanker, ord og gjerninger og hvor fryktelig disse strider mot Guds bud og vilje.

Det kan være fullstendig grusomt for et menneske når Gud taler til oss med sin lov. Det er den strenge, refsende og hellige Gud som da trer frem for oss og stiller krav til oss som vi overhodet ikke kan innfri. Loven er gjennom hele Bibelen de ord som forteller oss hva Gud krever av oss. Når Gud taler slik til oss omtaler Bibelen det som:

- Gud dører/dreper 1. Sam 2,6
- Guds ord er en hammer som knuser oss Jeremia 23,29
- Guds ord trenger igjennom helt til det kløver sjel og ånd, ledd og marg og dømmer hjertets tanker og råd Hebr 4,12

(Jakob 2, 10-12 Rom 3,23 Hebr 10,31 Jesaja 6,1 f.f.)

b) Når Gud taler til oss gjennom evangeliet

Evangeliet derimot har en helt annen oppgave. Evangeliet er det lys som gir et menneske håp. Evangeliet er det som gjør et hjerte levende og skaper det nye livet. Mens loven BARE taler til oss om Guds vrede, hellighet og krav, så taler evangeliet BARE til oss om Guds nåde, tilgivelse, barmhjertighet. Evangeliet er det gode budskapet om at Gud for Jesu skyld alene tilgir og rettferdiggjør synderen. Evangeliet er det gode budskapet om Jesus Kristus

(Rom 3,24 Rom 8,1 Jes 43,25 Jes 1,18 Joh 1,12 m.fl)

”Evangeliet er det Guds ord som sier at fortapte syndere eier Guds nåde ved tro på Kristus, bare ved tro på han. Evangeliet er en forkynnelse om Guds Sønn som ble menneske, gitt til oss uten noen fortjeneste fra vår side, til frelse og fred. Det er et ord om frelse, et ord om nåde, et ord om trøst, et ord om glede, et ord om brudgommen og bruden, et godt ord, et ord om fred.

Men loven er et ord om fortapelse, et ord om vrede, et ord om sorg, et ord om fortvilelse, et ord av dommeren om den anklagede, et ord om uro, et ord om forbannelse.

Men se til han som alene oppfyller loven for deg, han som Guds har gjort til rettferdighet, helliggjørelse, visdom, forløsning for alle som tror på han. Når en syndig samvittighet hører dette budskap, kommer den til live igjen, roper av fryd og springer omkring full av tillit, den frykter ikke lenger døden eller slik straff som hører til døden og helvete. Loven er oppfylt, ikke ved våre gjerninger, men ved Guds nåde som forbarmer seg over oss i Kristus. Loven skal bli oppfylt ikke ved gjerninger men ved tro, ikke ved noe vi har ofret til Gud men ved alt vi mottar fra han og har del i ham” Luther

c) Alle ord i Bibelen er ENTEN lov ELLER evangelium

Alt som står i Bibelen (= alt jeg “hører” når jeg leser det eller når jeg hører forkynnelse) taler til oss enten som lov eller evangelium, alt etter hva Gud ønsker å si meg der og da. Enten taler han til meg om det jeg skal være og gjøre for han. Eller så handler det om hva Jesus er og har gjort for meg.

d) Alt Guds er BÅDE lov og evangelium

Den Hellige Ånd kan bruke alle ord i Bibelen til å forkynne både Guds krav/bud og Guds nåde/ tilbud inn i et menneskes hjerte. To mennesker kan sitte på det samme møte og høre den samme forkynnelse, og den ene hører lovens tale mens den andre hører evangeliets tale direkte inn i sitt liv. Dette skjer fordi Guds ord er levende og fordi Den Hellige Ånd lever og virker ved og gjennom dette ordet. Gud behandler hver og en av oss individuelt når han snakker med oss og til oss.

e) Et tilfelle fra hverdagen

Ole leker utenfor sitt hjem, og så kommer hans far ut og sier: ”Ole, kom inn”. Ole vil umiddelbart vite ut fra fars toneleie om han skal komme inn for å få skjenn eller for å få ros. Slik er det også med en kristen som hører Gud tale til han gjennom Bibelens ord. Han hører sin Fars toneleie og vår himmelske Far skifter toneleie når han taler til oss i sitt ord, alt etter hva han vil tale med oss om. Noen ganger trenger vi oppmuntring, andre ganger å irettesettes. Det er dette som enkelt sagt er forskjellen mellom lov og evangelium.

f) Salme 139,1-5

Uttrykket "så ser du meg" kan virke på to forskjellige måter når det blir forkynt. Det kan virke ransakende og nesten skremmende, uansett hva jeg gjør og hvor jeg er så ser Gud meg og jeg kan ikke gjemme meg for han. Eller det kan virke til trøst at "jeg har en far som i det høye vet om min sak og ber for meg". En Gud som alltid ser meg og aldri glemmer meg.

g) "Be uten opphold" 1. Tess 5,17

Dette ordet kan lyde fra Guds ånd som lovens krav. Vi skal og må be, ikke bare av og til men alltid uten opphold. Det krever Gud for å være fornøyd med mitt bønneliv. Samtidig lyder evangeliet i de samme ord. Vi kan få lov å be, vi har adgang til Gud, det er gudsbarnets rett å få komme til sin far, det er ingen fordømmelse over mitt bønneliv.

5) VI TRENGER BÅDE LOVEN OG EVANGELIET

Et "ufrelst" menneske trenger både loven og evangeliet for å bli frelst.

... "loven er pløyingen, evangeliet er såkornet. Veksten kommer ikke av at man bare pløyer, det må såkorn til. Men pløyer man ikke jorden så blir såkornet uten frukt" Rosenius

"når noen vil bli en kristne må man først svare at du må lære å kjenne at du er fortapt, grunnfordervet og ugudelig. Da først kan du i sannhet tro på han som rettferdiggjør den ugudelige jfr. Rom 4,5" Rosenius

Rom4,5 Annerledes er det med den som ikke har gjerninger, men som tror på ham som erklærer den ugudelige rettferdig. Han får rettferdigheten tilregnet fordi han tror.

En kristen trenger hver dag å høre både loven og evangeliet for å leve riktig som en frigjort kristen. Kristendom uten lov og evangelium får et feil tyngdepunkt. Det kan bli "lovisk" hvor alt er tungt og mørkt, eller det kan bli en overfladisk kristendom der det ikke er så farlig hva vi gjør og hvordan vi lever.

Vi trenger begge for å få et rett bilde av Gud og forstå hvem han er og hvordan han er.

Sann og sunn kristendom lever i spenningspunktet mellom lov og evangelium. Da er bevisstheten om ens egen store og grusomme synd og den hellige Gud alltid levende i sinn og tanke. Paradoksalt nok er det bare på den bakgrunn at lovsangen og gleden over "frelsen full og fri" kan springe frem og vedvare. Jeg er en synder, ja en stor synder, MEN jeg er frelst og tilgitt synder som får være et Guds barn. Alle mennesker er syndere, men en kristen er en tilgitt synder.

6) ET FRIGJORT OG LYKKELIG LIV SOM EN KRISTEN

"Jeg er herlig løst og fri, i fra syndens slaveri. Nådens sol for meg opprant, og jeg vet at det er sant"

I enkelte kristne sammenhenger tales det mye om å være "herlig frelst" Det er dessverre mange kristne som ikke har opplevd det. Selv om all synd er tilgitt og man er barn av Gud er kristendommen likevel tung og vanskelig. Man har stort sett fokus på alt man må gjøre og alle plikter man har. Først når Gud har fått tale til deg både med sin lov og sitt evangelium kan du oppleve det som står i sangen, at "nådens sol for meg opprant".

Før i tiden når de store vekkelsene gikk over bygdene våre, og antallet på de som ble frelst var relativt stort da var de kristne lederne opptatt av om den enkelte som kom til tro også "**kom igjennom**" til et frigjort kristenliv. Skal det skje må loven først få overbevise meg om min synd (noen som kan være svært ubehagelig) før evangeliet får forkynne frelsen. Det er dette som skjer med den unge Jesaja når han møter Gud i tempelet i Jerusalem *Jesaja 6, 1-8:*

- *ve meg jeg er fortapt / det er ute med deg (lovens gjerning når vi ser vår synd og Guds hellighet)*
- *din misgjerning er tatt bort / din synd er sonet (evangeliets budskap)*

Noe av de samme skjedde med Martin Luther da han gjenoppdaget at Bibelen taler både med lov og evangelium. Det skjedde da han arbeidet med Romerbrevet og strevde med å få klarhet i hva som menes med ordet i *Rom 1, 17* hvor det står slik:

”For jeg skammer meg ikke ved evangeliet, det er en Guds kraft til frelse for hver den som tror, både for jøde først og så for greker. For i det åpenbares Guds rettferdighet av tro til tro. Som det står skrevet: Den rettferdige av tro skal leve”

Jeg var, sier Luther opplært til å forstå uttrykket Guds rettferdighet filosofisk, som den såkalte ”formale” eller ”aktive” rettferdighet, den som gjør at Gud er rettferdig når han straffer syndere og de som gjør urett. Men på den måten (ut fra den forståelsen av Guds rettferdighet) blir evangeliet et skremmelig ord. For i Rom 1,16-17 står det jo at Guds rettferdighet åpenbares gjennom evangeliet. Altså er evangeliet en åpenbarelse av Guds straffende rettferdighet. Derfor hatet Luther uttrykket ”Guds rettferdighet”. Ja han hatet den rettferdige Gud som straffer syndere. For, tenkte han med seg selv: ”Er det ikke nok at de stakkars syndere som går evig fortapt på grunn av arvesynden og rammes av all slags elendighet gjennom de ti buds lov, om ikke Gud også gjennom evangeliet skal føye til smerte og true oss med sin rettferdighet og vrede gjennom evangeliet også?”

Men omsider fikk Luther lys over hva meningen er med Paulus ord. Han fikk se sammenhengen mellom ordene, nemlig denne: ”Guds rettferdighet åpenbares som det står skrevet i dette at den som er rettferdig av tro skal leve. Da begynte jeg å forstå Guds rettferdighet som den rettferdighet det rettferdige menneske lever av som en Guds gave, nemlig av troen og at dette også er meningen. Ved evangeliet åpenbares Guds rettferdighet, altså den passive rettferdighet hvorved den barmhjertige Guds rettferdiggjør oss ved troen, som skrevet står: Det menneske som er rettferdig ved troen, skal leve”. Guds rettferdighet er her altså den rettferdighet som Gud gir oss ved troen.

Da følte jeg meg som født på nytt, sier Luther videre. Det var som om han kunne gå gjennom åpne porter inn i Paradiset. ”Nå viste hele skriften meg et annet ansikt, og jeg for i all hast gjennom Skriftene etter hukommelsen og samlet eksempler på noe lignende, for eksempel Guds gjerning = den gjerning Gud utfører i oss, Guds kraft = den kraft hvorved Gud virker gjennom oss og gjør oss sterke, Guds visdom = den visdom hvormed han gjør oss vise, Guds frelse, Guds velde, Guds ære o.s.v.”

Fra boka ”Martin Luthers teologi” av Carl Fredrik Wisløff

7) LOVENS 3 BRUK

I teologien er vanlig å tale om at loven har 3 bruk. Dette viser oss veldig oversiktlig hva Gud sier i sin lov:

a) Lovens første bruk (samfunnets bærebjelke)

Når vi taler om lovens første bruk så er det særlig de 10 bud vi tenker på. Lovens første bruk er den ”samfunnsmessige” bruk. Loven som Gud gir, oppsummert i de 10 bud er det som uten sidestykke er best egnet til å regulere et samfunns ulike lover og retningslinjer.

b) Lovens andre bruk (tuktemester til Kristus Gal 3,24)

Lovens andre bruk er at den skal ”jage” oss eller ”tukte” oss til Kristus. Det gjør loven ved å overbevise oss om synd og vår fortapte stilling. Den tvinger oss opp i et hjørne for å ”tukte” oss til å ta imot det Jesus har gjort for oss.

“...får ikke loven gjøre sin gjennomgripende gjerning i hjertet blir alt strev og møyne forgjeves. Både tro, gudsfrykt, ja Kristus selv med all sin fortjeneste er uten nytt for en slik sjel...” Rosenius

c) Lovens tredje bruk

Lovens tredje bruk er at den skal vise en kristen hvordan vi skal leve. Loven viser en kristen hva Gud krever av våre liv. Når det står i Bibelen at vi skal be, skal elske Herren o.s.v. så er dette mer enn oppfordringer. *1. Joh 2,1* viser oss lovens tredje bruk på en tydelig måte. En kristen ikke skal synde. Det er mer enn en oppfordring, det er et krav. Videre hva som skjer når vi synder. Da har vi en frelser, en talsmann(= evangeliet)

Det lutherske bekjennesskriftet “Konkordieformelen” sier dette om lovens 3 bruk:

*”Guds lov tjener ikke bare til for det **første** å opprettholde ytre tukt og ærbarhet overfor ville, ulydige mennesker, for det **andre** også å bringe mennesker til erkjennelse av sine synder. Den tjener videre (for det **tredje**) til å lære dem å leve og vandre i loven når de er født på ny ved Guds Ånd, har omvendt seg til Herren og slik har fått Mose dekke tatt bort.*

Om denne tredje og siste bruk av loven har det oppstått en strid..... For å forklare og endelig bilegge denne strid, tror, lærer og bekjenner vi enstemmig at selv om de sant troende og kristne som er omvendt til Gud og rettferdiggjort, er blitt frigjort fra lovens forbannelse, bør de likevel daglig øve seg i Herrens lov slik som det står skrevet (Salme 1,2 og 119 v 1.35.47.70.97). For loven er et speil som tydelig avbilder hva som er Guds vilje og han til behag. Det bør stadig holdes frem for de troende og uten opphold og med omhu innskjerpes blant dem”

TIL SLUTT:

Det viktigste er ikke om du kan redegjøre for “lov og evangelium” hundre prosent. Det viktigste er to spørsmål:

- vet du at du er en fortapt synder?
- har du møtt Jesus og fått alle dine synder tilgitt hos han?

Kan du svare JA på disse to spørsmålene er du for det første frelst for tid og evighet, for det andre kan du det meste om “lov og evangelium” og kan kalle deg “rett teolog”.